

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 624/2022-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] právne zastúpených advokátkou JUDr. Elenou Ľalíkovou, Podbrezovská 34, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Poprad č. k. 17 C 32/2017-597 z 9. augusta 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia označení v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 9. novembra 2022 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení so základným právom na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým uznesením Okresného súdu Poprad (ďalej len „okresný súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovatelia navrhujú napadnuté uznesenie okresného súdu zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Súčasne navrhujú priznanie náhrady trov konania v sume 493,10 eur.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že uznesením okresného súdu č. k. 17 C 32/2017 z 25. júna 2021 (ďalej len „uznesenie z 25. júna 2021“) vydaným vyšším súdnym úradníkom bola žalobkyni (Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s.) uložená povinnosť zaplatiť sťažovateľom ako žalovaným trovy konania v sume 2 815,88 eur. Proti uzneseniu okresného súdu z 25. júna 2021 podala žalobkyňa sťažnosť. O sťažnosti rozhodol

okresný súd uznesením č. k. 17 C 32/2017 z 5. augusta 2021 (ďalej len „uznesenie z 5. augusta 2021“) tak, že uznesenie okresného súdu z 25. júna 2021 zmenil a žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľom trovy konania v sume 1 391,46 eur.

3. Proti uzneseniu okresného súdu z 5. augusta 2021 podali sťažovatelia ústavnú sťažnosť, o ktorej rozhodol ústavný súd nálezom č. k. II. ÚS 560/2021 z 13. apríla 2022 tak, že vyslovil porušenie základných práv sťažovateľov zaručených čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práv zaručených čl. 1 dodatkového protokolu a čl. 6 ods. 1 dohovoru z dôvodu porušenia princípu kontradiktórnosti, pričom citované uznesenie okresného súdu zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. V podstatnom ústavný súd v citovanom náleze konštatoval, že sťažovatelia nemali možnosť zaujať stanovisko k argumentom protistrany (žalobkyne), keďže sťažnosť žalobkyne proti uzneseniu okresného súdu z 25. júna 2021 im nebola doručovaná na vyjadrenie.

4. V sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu z 25. júna 2021 žalobkyňa nesúhlasila s cestovnými výdavkami a náhradou za stratu času za 25. apríl 2017, ktoré mali vzniknúť v súvislosti s cestou právnej zástupkyne sťažovateľov do ich miesta bydliska na účely prevzatia veci a porady s klientom.

5. Po doručení sťažnosti žalobkyne na vyjadrenie sťažovateľom títo v stanovisku zaujali názor, že cestovné, resp. hotové výdavky a náhrada za stratu času sa priznávajú za každý účelne vykonaný procesný úkon, nielen k nariadeným súdnym pojednávaniam, t. j. aj za prvý úkon právnej pomoci.

6. Po vrátení veci okresnému súdu tento o sťažnosti žalobkyne rozhodol opätovne napadnutým uznesením okresného súdu, ktorým bolo uznesenie okresného súdu z 25. júna 2021 zmenené a žalobkyni bola uložená povinnosť zaplatiť žalovaným trovy konania v sume 1 669,75 eur.

7. V podstatných bodoch odôvodnenia napadnutého rozhodnutia okresný súd zdôraznil, že cestovné výdavky a náhradu za stratu času v súvislosti s úkonom právnej služby prevzatie a príprava veci 25. júla 2017 v mieste bydliska sťažovateľov [REDAKOVANÉ], kde sa dostavila právna zástupkyňa sťažovateľov, nepriznal, keďže úkon nepovažoval za účelný. V konkrétnostiach akcentoval, že strana sporu si zvolila advokáta s miestom advokátskej kancelárie v Bratislave, pričom povinnosťou advokáta na účely prevzatia a prípravy veci nie je cestovať do miesta bydliska žalovaných. Štandardným postupom je, že strana sporu sa dostaví do advokátskej kancelárie zvoleného advokáta. Okresný súd pritom nezistil dôvody, pre ktoré sa strany sporu nemohli dostaviť do advokátskej kancelárie, ako napríklad ich imobilita. Je právom strany sporu zvoliť si advokáta s miestom výkonu advokácie 350 km od miesta bydliska sťažovateľov. Pokiaľ sa advokát rozhodne zrejme po dohode so stranou sporu cestovať k strane sporu na vykonanie úkonu „prevzatie a príprava veci“, nemožno to považovať za odôvodnený, účelný a nevyhnutný výdavok, ktorý by v rámci rozhodovania o náhrade trov konania mala zaplatiť neúspešná strana sporu. Každý vykonaný úkon právnej služby sa posudzuje samostatne. Nárok na náhradu trov konania nemožno priznať, ak ide o nadbytočný a nadštandardný úkon advokáta vo vzťahu k zastupovanej strane sporu. Ak mal advokát cestovné výdavky za cestu k stranám sporu na vykonanie úkonu „prevzatie a príprava sporu“, nemožno ho hodnotiť inak ako nadštandardný a neúčelne vynaložený.

II. Argumentácia sťažovateľov

8. Sťažovatelia považujú za kľúčovú otázku v posudzovanej veci to, či k odmene za úkon právnej služby prevzatia a prípravy zastúpenia vrátane prvej porady s klientom (ne)patria hotové výdavky (cestovné výdavky) a náhrada za stratu času podľa § 15 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

9. So spôsobom, akým bola otázka vyriešená okresným súdom, sťažovatelia nesúhlasia. Dôvodí, že všeobecné súdy nemôžu brániť strane sporu, aby v konaní pred nimi využívala právnu pomoc ktoréhokoľvek advokáta. Konštatujú, že súčasťou práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy je aj právo na úhradu účelne vynaložených trov konania spočívajúcich nielen za úkon právnej služby, ale aj za cestovné a stratu času v súvislosti s poskytnutím právnej služby, ale aj bez jej poskytnutia. Pre priznanie nárokov za cestovné a stratu času je rozhodujúce len skutočné sídlo advokáta, ktoré je určené konkrétnou adresou, na ktorej advokát sídli a kde vykonáva svoju činnosť.

10. Ak advokátka sťažovateľov vykonala prvý úkon právnej služby na mieste samom, aby preskúmala hranicu držby, a tak podala kvalifikované vyjadrenie k žalobe, mala nárok na cestovné a stratu času ako na súčasť náhrady trov konania. Ak sťažovateľom nebol priznaný zákonom (vyhláškou) stanovený nárok, uvedené posúva vec do ústavnoprávnej roviny. Takéto nesprávne posúdenie právneho predpisu okresným súdom preto porušuje označené práva zaručené ústavou, dohovorom a dodatkovým protokolom.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

12. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka arbitrárnosti, resp. svojvôle vo veci stanovenia sumy náhrady trov konania zo strany okresného súdu, a to v kontexte nepriznania náhrady za cestovné výdavky a za stratu času v súvislosti s úkonom právnej služby prevzatia a prípravy veci.

13. V súvislosti s prejednaním ústavnej sťažnosti ústavný súd v rámci uplatňovanej právomoci vo veciach namietaného porušenia základných práv a slobôd už stabilne judikuje, že nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou

o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne (IV. ÚS 120/2020).

K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení so základným právom na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

14. S prihliadnutím na skutočnosť, že napadnuté uznesenie okresného súdu je rozhodnutím vo veci náhrady trov konania (jej sumy), ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania sa *ratione materiae* považuje za integrálnu súčasť civilného procesu, na ktorú sa vzťahujú požiadavky obsiahnuté v základnom práve na súdnu ochranu, ako aj v práve na spravodlivé súdne konanie. V rámci rozhodovania o náhrade trov konania však v zásade ide vždy (len) o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv strany v spore, ktorá podala ústavnému súdu ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktoré by v sebe zahŕňali črty svojvôle (m. m. II. ÚS 364/2014, II. ÚS 153/2016, II. ÚS 357/2016, II. ÚS 506/2018, II. ÚS 494/2018, II. ÚS 566/2018, IV. ÚS 120/2020).

15. Ústavný súd konštatuje, že aj pri rozhodovaní o trovách konania musia byť rešpektované minimálne požiadavky, ktoré tvoria podstatu základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie. Rozhodnutie o trovách konania musí mať predovšetkým, rovnako ako iné rozhodnutia zákonný podklad, musí byť vydané príslušným orgánom a nemôže byť prejavom svojvôle, teda musí byť primeraným spôsobom odôvodnené.

16. Podstata sťažovateľmi namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku, alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (m. m. IV. ÚS 77/02). Súčasne každý má právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy.

17. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

18. Trovy vynaložené stranou v spore musia byť v príčinnej súvislosti s jej procesným postupom k predmetu konania. Ich vynaložením sa musí sledovať procesné presadzovanie uplatneného nároku alebo procesná ochrana proti takému nároku. Účelnosť sa v zásade dá stotožniť s nevyhnutnosťou alebo právnou možnosťou vynaloženia trov spojených s ústavne zaručeným právom na právnu pomoc zmysle čl. 47 ods. 2 ústavy a trovy právneho zastúpenia sa vo všeobecnosti za účelne vynaložené trovy považujú. Trovy potrebné na účelné vynaloženie alebo ochranu práva sa však nemôžu posudzovať ako celok, a to aj keď má strana v spore nárok na náhradu trov konania, pretože mala vo veci plný úspech, každý úkon alebo každé platenie trov treba posudzovať samostatne (II. ÚS 147/2008, III. ÚS 166/2009, III. ÚS 481/2015).

19. Pre účely overenia opodstatnenosti vznesenej námietky sa ústavný súd oboznámil s obsahom napadnutého uznesenia okresného súdu a v tejto časti poukazuje na relevantné časti jeho odôvodnenia v podstatnom zhrnuté v bode 7 tohto uznesenia, ktoré podľa jeho názoru dávajú jasnú a zrozumiteľnú odpoveď na to, akými úvahami sa okresný súd spravoval pri rozhodovaní o náhrade trov konania, resp. pri nepriznaní náhrady cestovného a náhrady za stratu času.

20. Ústavný súd preskúmal, či otázka posúdenia účelnosti výdavkov vo vzťahu k náhrade cestovného a náhrade za stratu času nevykazuje extrémne vybočenie z pravidiel upravujúcich rozhodovanie o trovách konania, čím by nadobudla táto otázka ústavnoprávny rozmer. Je zrejmé, že účelnosť vynaložených nákladov je podmienkou ich priznania, pričom táto otázka nie je v zákone explicitne vyjadrená. Podmienkou je, že ide o výdavky potrebné na uplatňovanie či bránenie práv sporovej strany. Všeobecnému súdu prináleží hodnotiť ako kritérium na ich priznanie ich účelnosť, resp. nevyhnutnosť. Táto otázka je vecou úvahy (diskrécie) súdu, ktorá však musí byť vždy primerane odôvodnená.

21. Po preskúmaní citovaných častí odôvodnenia napadnutého uznesenia okresného súdu ústavný súd dospel k záveru, že právne závery vyslovené v napadnutom uznesení okresného súdu v súvislosti s námietkou atakujúcou nepriznanie náhrady cestovného a náhrady za stratu času nemožno považovať za nepreskúmateľné alebo arbitrárne. Z napadnutého uznesenia okresného súdu vyplýva dostatok právne relevantných argumentov odôvodňujúcich ním prijaté rozhodnutie.

22. Pravidlo, podľa ktorého možno úspešnej strane sporu priznať len náhradu účelne vynaložených nákladov, sa aplikuje na akékoľvek náklady konania, t. j. aj na tie, ktoré sú spojené so zastupovaním advokátom, ako je náhrada hotových výdavkov, ku ktorým patrí aj cestovné a náhrada za stratu času. Z podstatných častí napadnutého uznesenia vyplýva, že okresný súd konal v medziach svojej právomoci, keď príslušné zákonné ustanovenia podstatné pre posúdenie veci interpretoval a aplikoval ústavne akceptovateľným spôsobom, jeho úvahy týkajúce sa aplikácie už zmieňovaného pravidla vychádzajú z konkrétnych faktov, sú logické, a preto aj celkom legitímne a právne akceptovateľné.

23. Okresný súd pritom ústavne akceptovateľným spôsobom akcentoval, že nezistil dôvody, pre ktoré musel byť úkon „prevzatie a príprava veci“ vykonaný v mieste bydliska sporovej strany (sťažovateľov). Vychádzal pritom z ústavne udržateľnej premisy štandardnosti vykonania úkonu prevzatia a prípravy veci s možnosťou ustúpenia štandardnosti tohto úkonu v prípade existencie konkrétnych okolností, tieto (okolnosti) však nezistil.

24. Okresný súd primerane rozumným a v okolnostiach veci postačujúcim spôsobom reflektoval na sťažovateľmi vznesené tvrdenie (bod 5 tohto uznesenia), na prerokúvaný prípad aplikoval relevantné právne ustanovenia v tom čase účinných všeobecne záväzných právnych predpisov a svoje rozhodnutie o nepriznaní náhrady cestovného a za stratu času v kontexte právneho úkonu prevzatia a prípravy veci ústavne akceptovateľným spôsobom odôvodnil.

25. Uvedeným spôsobom pri rozhodovaní o sume náhrady trov konania v časti nepriznania náhrad v napadnutom uznesení uplatnil zákonom daný priestor na uváženie účelnosti trov konania a nezasiahol ním podľa názoru ústavného súdu ani do podstaty a zmyslu základného práva na právnu pomoc sťažovateľov podľa čl. 47 ods. 2 ústavy.

26. Sumarizujúc dosiaľ uvedené, ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie okresného súdu nevykazuje z ústavnoprávneho hľadiska také nedostatky, ktoré by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne zakladali dôvody na vyslovenie porušenia základných práv sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 47 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v relevantnej časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu:

27. Sťažovatelia namietajú porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu v príčinnej súvislosti s namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie. Ak ústavný súd za takejto situácie dospel k záveru, že v posudzovanej veci nemohlo dôjsť napadnutým uznesením okresného súdu k porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a ani práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, potom neprichádza do úvahy ani vyslovenie porušenia základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy či práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu. Ústavný súd preto aj túto časť ústavnej sťažnosti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

28. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, zaoberať sa ďalšími návrhmi v nej uplatnenými stratilo svoje opodstatnenie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu